

Lärarhandledning

Ilse och istiden

Inspiration
till alla
fantastiska
pedagoger
och elever

IDUS
FÖRLAG

Forntidens fantastiska fakta

Ilse och istiden

Sara Lundin

Hej!

Så fantastiskt roligt att ni har valt att läsa min bok *Ilse och istiden*, tack! Här hittar du som pedagog tips på hur du kan arbeta med boken tillsammans med dina elever.

Det är en helt vanlig söndag hos Ilse och hon har tråkigt. I alla fall tills hon hittar en bok om istiden i garaget! Ielses pappa är arkeolog, och när hon frågar honom vad en istid egentligen är för något har han många spännande saker att dela med sig av. Pappa berättar om ulliga elefanter, jättegrytor och stora stenar som flyttar på sig. Tillsammans med pappa och storebror Ivar ger sig Ilse ut i snön för att leta efter spår av den förra istiden.

Ilse och istiden är en bok för dig som vill lära dig mer om forntidens fantastiska fakta. Här kan du hitta roliga fakta om istiden och tips på hur du kan hitta spår av den i Sveriges natur.

Jag är legitimerad lärare i årskurs F-6 och har arbetat i skolans värld i lite över tio år. Som lärare har jag alltid känt att det saknas lättillgängliga och roliga böcker om just forntidens epoker. Jag har undervisat i SO-ämnena under många år och vet hur intressant men även svårt många barn tycker att historia är. Med min bok vill jag få barnen att lära sig genom lätta och roliga fakta som de sedan kan använda i verkligheten. Största delen av min lärarkarriär har jag arbetat på mångkulturella skolor i tuffa socioekonomiska upptagningsområden. För mig är det viktigt att alla barn kan identifiera sig i böcker och det är ytterligare en av anledningarna till att jag valde att skriva *Ilse och istiden*. Min förhoppning är att alla barn ska känna igen sig och känna att de klarar allt de vill.

Varma hälsningar,

Sara Lundin

Författare och illustratör

Innehållsförteckning

Kopplingar till LGR22

Svenska

Svenska som andraspråk

Historia

Samhällskunskap

Boksamtal

Innan läsning

Ordkunskap

Efter läsning - frågor på raderna

Efter läsning - frågor under ytan

Faktatexter

Vi lär oss mer om istidens djur

Frågor om istidens djur

Vi lär oss mer om arkeologer

Frågor om arkeologer

Skrivövningar

Gör ditt eget bokomslag

Nästa istids fantastiska djur

Personbeskrivningar

Brev till farfar

Knep och knåp

Labyrint

Ordsök

Ordfläta

Färglägg mammuten

Ordsök facit

Ordfläta facit

KOPPLINGAR TILL LGR22

Svenska

Syfte

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa.

- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Centralt innehåll Årskurs 1-3

- Gemensam och enskild läsning. Sambandet mellan ljud och bokstav. Strategier för att avkoda, förstå och tolka ord, begrepp och texter.
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter
- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.
- Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.
- Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. (...) Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt personbeskrivningar.
- Sakprosatexter för barn.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.

Svenska som andraspråk

Syfte

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på svenska. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa.

- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Centralt innehåll Årskurs 1-3

- Gemensam och enskild läsning. Läsrelaterade aktiviteter och strategier för att förstå, avkoda och tolka ord, begrepp och texter.
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter.
- Strategier för att lyssna, förstå och muntligt göra sig förstådd i situationer när det egna svenska språket inte räcker till, exempelvis att be om förtydliganden, förklara och använda olika språk som resurs.
- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer. Fraser och uttryck samt ords värdeladdning.
- Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.
- Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. (...) Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt utbyggnad med enkla miljö- och personbeskrivningar. Texternas ord och uttryck.
- Sakprosatexter för barn.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp för att benämna elevnära händelser och föremål i elevens vardag. Vardagliga ords betydelseomfång och kategorisering i jämförelse med andra språk eleven kan, till exempel att flera ord på ett språk motsvaras av ett ord på ett annat språk.

Historia

Syfte

Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar sitt historiemedvetande och sin historiska bildning. Det blir möjligt genom att eleverna i undervisningen får utveckla kunskaper om historiska förhållanden och historiska begrepp, får insikter i hur historia skapas genom tolkningar av källor samt utvecklar förståelse för hur historia kan brukas i olika sammanhang. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom historiskt källmaterial. Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historia används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på hur bruket av historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.

- kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp och långa historiska linjer.

Centralt innehåll Årskurs 1-3

- Några utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap. Spår av den senaste istiden.

Samhällskunskap

Syfte

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur individen och samhället påverkar varandra. Därför ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla förståelse för sina egna och andras levnadsvillkor och hur de kan påverkas av faktorer som kön och socioekonomisk bakgrund

- kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället

Centralt innehåll Årskurs 1-3

- Yrken och verksamheter i närområdet.

Boksamtal

INNAN LÄSNING

- Beskriv vad ni ser på fram- och baksidan.
- Vem har skrivit boken?
- Vem har illustrerat bilderna?
- Vad tror ni att boken kommer att handla om?
- Vem är huvudpersonen?

ORDKUNSKAP

Här kommer några ord som kan vara bra att gå igenom under läsningen beroende på vilken typ av elevgrupp du har.

räfsa

bokrygg

arkeolog

utdöda

mynt

landyta

komet

flyttblock

jättegryta

löpare

berghäll

isräfflor

EFTER LÄSNING

Frågor på raderna

- Vilken dag är det?
- Vad tycker Ilse om att göra?
- Vad heter Iلسes storebror?
- Vad heter Iلسes bästa vän?
- Vad står det på boken som Ilse hittar i garaget?
- Vad jobbar pappa med?
- Hur tjock var isen under istiden?
- När tog den senaste istiden slut?
- Nämn några djur som levde under istiden.
- Hur vet forskare att det har funnits mammutar på riktigt?

- Vad kallas stenar som flyttade på sig under istiden?
- Vad är en jättegryta?
- Vad är en löpare?
- Vem är det som bor vid havet?
- Vad har familjen med sig för matsäck på utflykten?

EFTER LÄSNING

Frågor under ytan

- Vad brukar du hitta på när du har tråkigt?
- Iles storebror vill vara ifred och spela NHL på sin dator. När brukar du vilja vara ifred? Vart går du då?
- Iles pappa arbetar som arkeolog. Vad arbetar dina föräldrar som? Eller gör de kanske någonting annat?
- Vad skulle du vilja arbeta med när du blir vuxen? Berätta varför.
- Ilse har en förälder. Var tror ni att Iles andra förälder kan vara någonstans?
- Hur ser din familj ut? Hur kan andra familjer se ut?
- Ilse fantiserar om att ha en lämmel som husdjur. Om du skulle kunna ha vilket djur som helst som husdjur, vilket skulle det vara och varför?
- Ilse, Ivar och pappa tar med sig varm choklad och köttbullsmackor på utflykten. Vad tycker du om att äta när du ska på utflykt?
- Berätta om en dag som du aldrig glömmer. Det kan vara en glad, sorglig eller annorlunda dag.

Vi lär oss mer om istidens djur

Mammut

Mammuten var ett av de större djuren som levde under istiden. Det fanns ungefär tjugo arter av detta ulliga elefantdjur. Mammutarna levde på det norra halvklotet för ungefär fyra miljoner till fyra tusen år sedan. Mammutarna var olika höga och stora. De största mammutarna var upp mot fem meter höga medan de små bara var två meter höga. Mammutens betar kunde vara upp mot fem meter långa och deras öron var ofta små. Forskare har hittat spår av örter och växter inuti en mammut. De har även hittat mammuttänder som visar på att mammuten åt blad och gräs.

Ullhårig noshörning

Den ullhåriga noshörningen levde för ungefär 250 tusen till tolv tusen år sedan. Den levde både i Asien och i Europa. Ullhåriga noshörningar kunde bli upp mot tre meter långa och de hade två horn på nosen. Det som var lite speciellt med denna noshörning var dess långa päls. Precis som mammuten var den ullhåriga noshörningen växtätare.

Myskoxe

Myskoxen är ett djur som fortfarande lever kvar. Under istiden levde myskoxen i norra Europa och Asien men idag kan vi hitta den vandra fritt i Kanada och på Grönland. Myskoxar blir ungefär två meter långa plus en tio centimeter lång svans. De är en till en och en halv meter höga och kan väga upp mot 400 kilo. Myskoxen har två horn och har lång varm päls. Även myskoxen är växtätare och tycker om örter, gräs och lavar.

Lämmel

Lämmeln är ett annat djur som överlevt istiden. Det är en liten gnagare. Forskare tror att lämlarna överlevde genom att bosätta sig på isfria berg eller nära havet där de kunde hitta mossa och örter. Lämlar kan bli upp mot femton centimeter långa. De är ganska knubbiga med lång päls och kort svans. Då och då ger sig lämlarna ut på en vandringsresa som kallas för lämmeltåg.

Frågor om istidens djur

Svara på frågorna med hela meningar. Ta hjälp av texten för att hitta svaren.

1. Sant eller falskt? Ringa in S eller F.

Alla mammutar var lika stora.	S	F
Ullhåriga noshörningar åt växter.	S	F
Myskoxens svans är ungefär 10 centimeter lång.	S	F
Lämmeln är en gnagare	S	F
Alla djur som levde under istiden är utdöda.	S	F

2. Hur vet forskare att mammutar var växtätare?

3. Vilken fakta stämmer om myskoxen? Kryssa i meningarna som stämmer.

- Myskoxen lever fritt i Kanada och på Grönland.
- Myskoxar kan bli fyra meter långa.
- Myskoxen kan väga 400 kilo.
- Myskoxen är en köttätare.

4. Hur överlevde lämlarna istiden enligt forskare?

Vi lär oss mer om arkeologer

Arkeologer

En arkeolog är en person som är expert på historia och som letar efter gamla saker från förr i tiden. Arkeologer tar också hand om och bevarar gamla fynd som ben och mynt. Om du jobbar som arkeolog kommer du inte bara att få leta efter gamla föremål. Du kommer även att leta efter spår hur människor levde förr i tiden. Arkeologer är till stor hjälp när det kommer till att ta reda på hur människans historia har sett ut.

Arkeologer arbetar ofta på utgrävningar. Där gräver de ut föremål som de sedan skriver om och undersöker. Det används olika verktyg vid utgrävningen. Exempel på verktyg är grävmaskin, spade, borste och metalldetektor. Ibland behöver olika experter vara med på utgrävningen. Det kan vara experter på stenåldern eller experter som vet allt om ben och skelett. Skelettexperter kallas för osteologer. Det är bara museum, arkeologer och universitet som får göra utgrävningar. Du och jag får inte göra det.

Arkeologer i Sverige har hittat flera häftiga föremål som finns att se på olika museum runtom i vårt land. Svenska arkeologer har bland annat hittat smycken och spelpjäser från vikingatiden, yxor från bondestenåldern och svärd från bronsåldern. De har även hittat flera gamla gravar.

Om du skulle vilja jobba som arkeolog så behöver du studera på högskola eller universitet. Du kan till exempel studera i Uppsala, Lund eller Umeå. Som arkeolog är det viktigt att vara noggrann och nyfiken. Det är även bra om du tycker om att vara utomhus.

Frågor om arkeologer

Svara på frågorna med hela meningar. Ta hjälp av texten för att hitta svaren.

1. Ge två exempel på vad en arkeolog gör.

2. Skriv tre verktyg som kan användas vid en utgrävning.

3. Arkeologer i Sverige har hittat flera häftiga fynd. Vad har de hittat från de olika fornnordiska tidsepokerna?

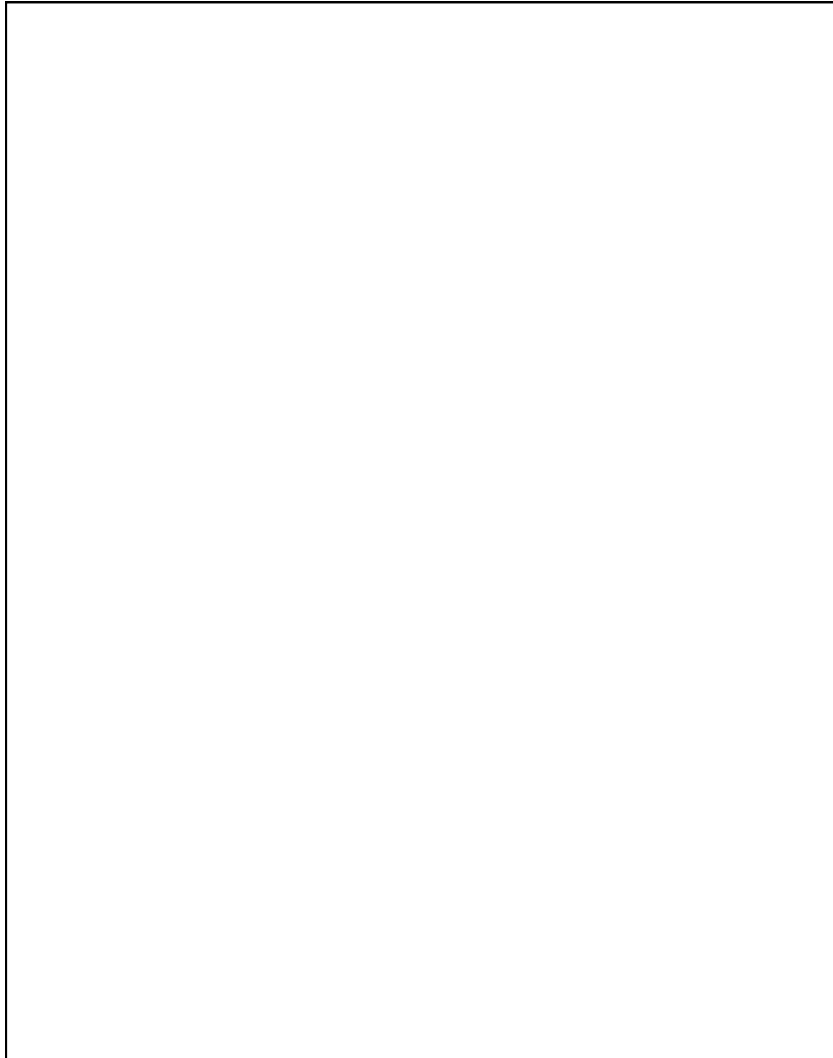
Vikingatiden

Bondestenåldern

Bronsåldern

4. Vad tycker du låter mest spännande med att vara arkeolog? Vad skulle du helst vilja hitta för någonting?

Gör ditt eget
bokomslag

Titel _____

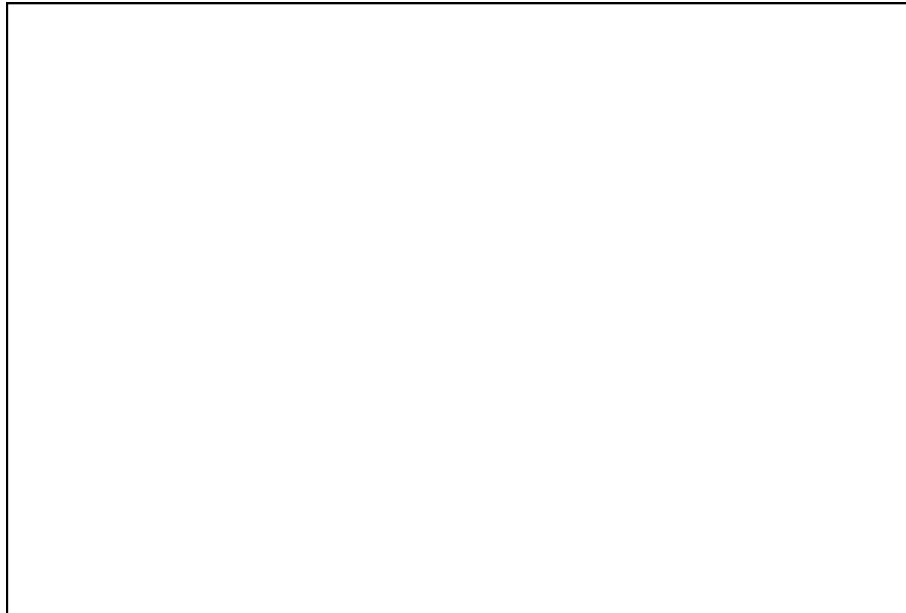
Författare _____

Illustratör _____

Handling _____

Nästa istids fantastiska djur

Mammutar, ullhåriga noshörningar, myskoxar och lämlar var några av djuren som levde under den förra istiden. Om du får fantisera helt fritt, vilket djur tror du kommer leva under nästa istid? Rita ditt istidsdjur i rutan här nedanför och skriv lite fakta om det.

Djur _____

Utseende _____

Föda _____

Övrig fakta _____

Träna på personbeskrivningar

Beskriv Ilse, Ivar och pappa på så många sätt som du kan. Du kan beskriva hur de ser ut och vad de har på sig men också vad de har för intressen och hur du tror att de är som personer.

Ilse _____

Ivar _____

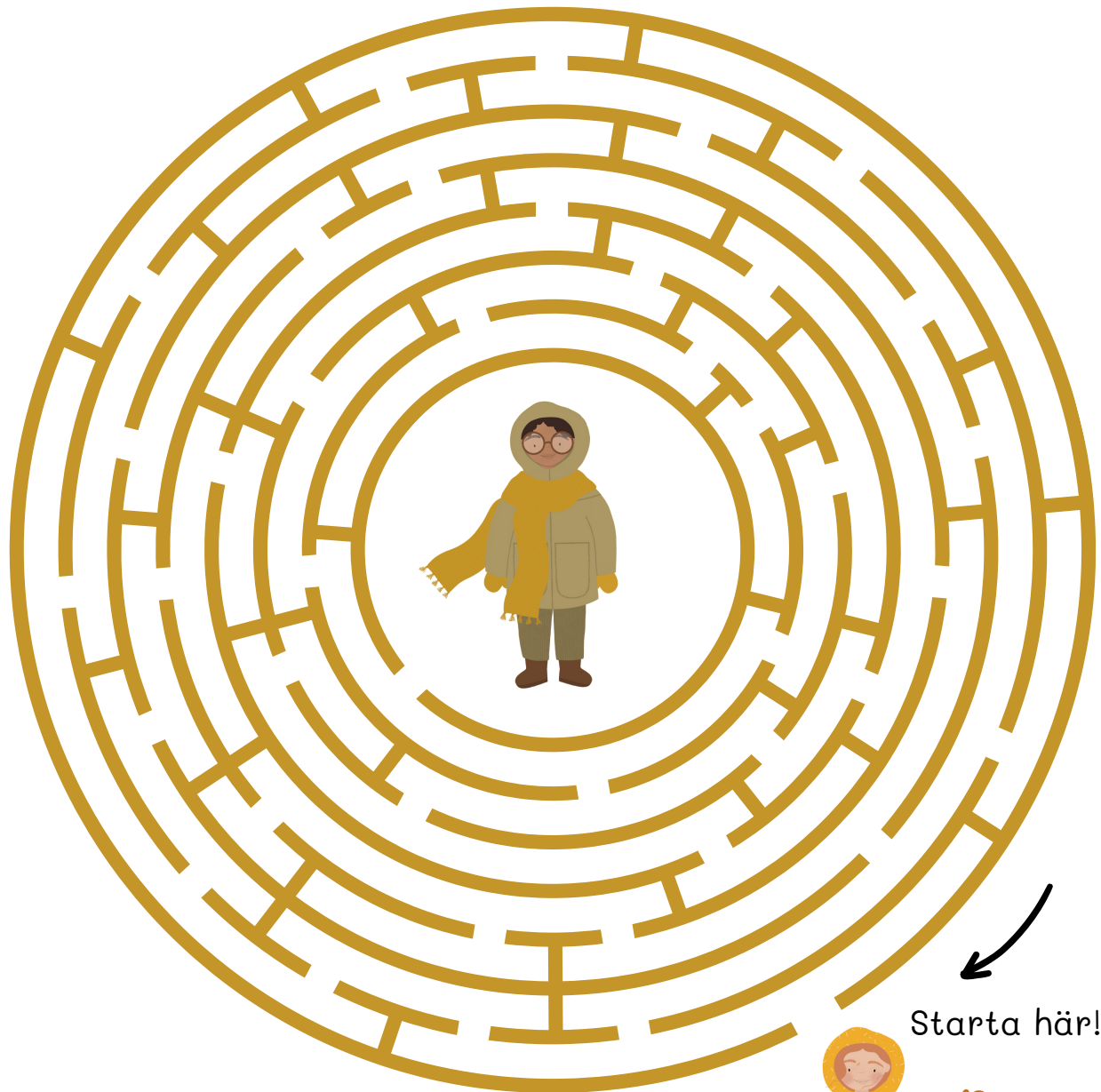
Pappa _____

Ilse och istiden

Labyrint

Instruktion: Hjälp Ilse att hitta till sin bästa kompis Jamal.

Ilse och istiden

Ordsök

Kan du hitta de gömda orden?

R	I	G	M	P	A	P	P	A	J	T	I
M	S	I	Y	M	I	O	K	P	S	A	S
A	T	L	S	A	S	A	C	O	K	L	R
M	I	Ä	K	A	T	C	C	E	I	A	Ä
M	D	M	O	I	V	A	R	T	D	D	F
U	E	M	X	H	L	Ö	P	A	R	E	F
T	N	E	E	E	A	L	G	O	N	S	L
R	C	L	H	N	V	A	A	V	G	F	O
E	U	I	L	S	E	H	I	C	K	L	R
P	I	J	Ä	T	T	E	G	R	Y	T	A
A	R	K	E	O	L	O	G	E	E	P	N
E	D	F	L	Y	T	T	B	L	O	C	K

ILSE

ISTIDEN

MAMMUT

LÖPARE

FLYTTBLOCK

MYSKOXE

LÄMMEL

IVAR

JÄTTEGRYTA

ISRÄFFLOR

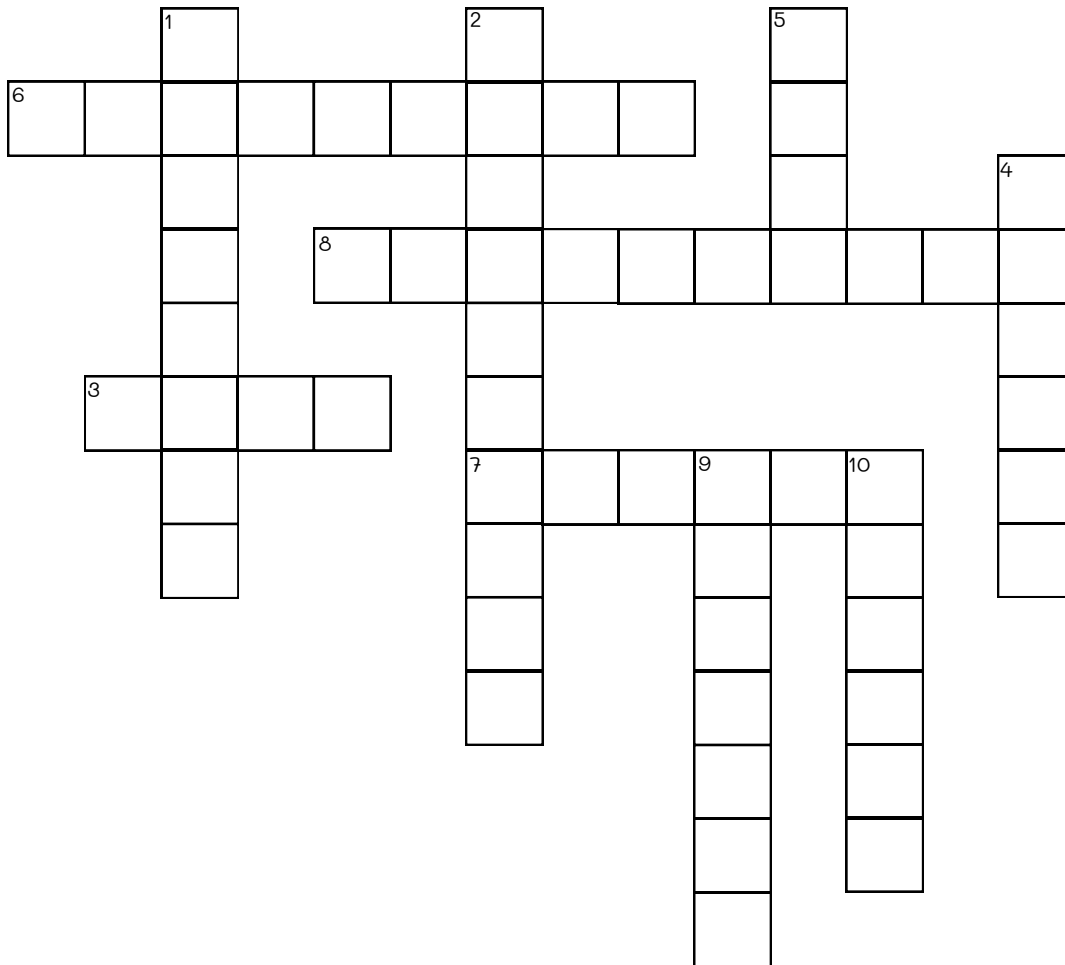
PAPPA

ARKEOLOG

Ilse och istiden

Ordfläta

Läs ledtrådarna och lös ordflätan. Använd versaler.

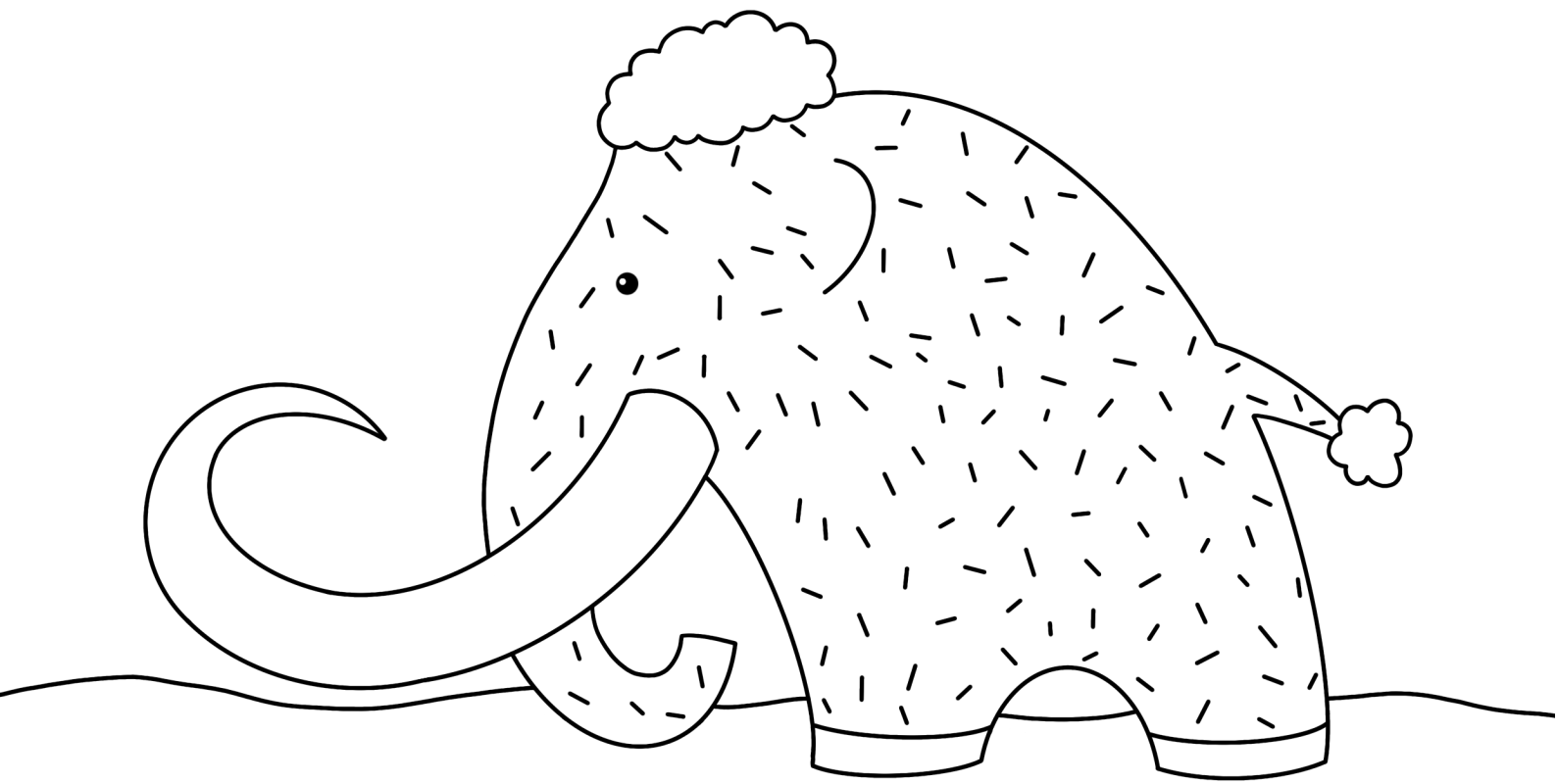
Vågrätt

3. Huvudpersonens namn
6. Streck på berghällarna som du kan hitta vid havet.
7. Liten gnagare som överlevde den förra istiden.
8. Ett stort eller litet hål i berg som bildats genom att en sten tillsammans med grus och vatten snurrat runt i en virvel under lång tid.
9. Stort djur med horn som levde under istiden.

Lodrätt

1. En person som arbetar med att hitta, ta hand om och bevara gamla föremål.
2. Stora stenar som flyttades med hjälp av inlandsisen
4. Stor ullig elefant som levde under istiden.
5. Iلسes storebror
10. Sten som du kan hitta i en jättegryta.

Färglägg mammuten

Ilse och istiden

Ordsök facit

Kan du hitta de gömda orden?

R	I	G	M	P	A	P	P	A	J	T	I
M	S	I	Y	M	I	O	K	P	S	A	S
A	T	L	S	A	S	A	C	O	K	L	R
M	I	Ä	K	A	T	C	C	E	I	A	Ä
M	D	M	O	I	V	A	R	T	D	D	F
U	E	M	X	H	L	Ö	P	A	R	E	F
T	N	E	E	E	A	L	G	O	N	S	L
R	C	L	H	N	V	A	A	V	G	F	O
E	U	I	L	S	E	H	I	C	K	L	R
P	I	J	Ä	T	T	E	G	R	Y	T	A
A	R	K	E	O	L	O	G	E	E	P	N
E	D	F	L	Y	T	T	B	L	O	C	K

ILSE

ISTIDEN

MAMMUT

LÖPARE

FLYTTBLOCK

MYSKOXE

LÄMMEL

IVAR

JÄTTEGRYTA

ISRÄFFLOR

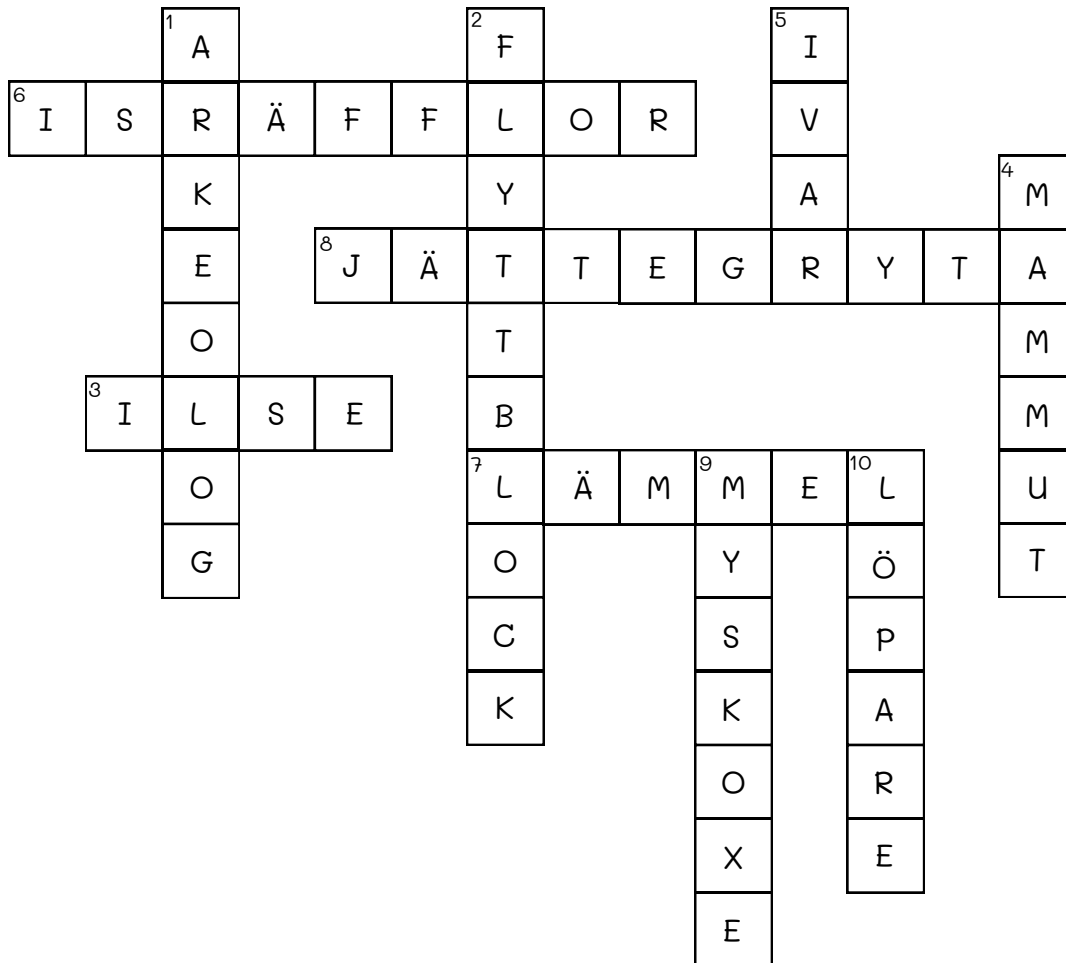
PAPPA

ARKEOLOG

Ilse och istiden

Ordfläta facit

Läs ledträdarna och lös ordflätan. Använd versaler.

Vågrätt

3. Huvudpersonens namn
6. Streck på berghällarna som du kan hitta vid havet.
7. Liten gnagare som överlevde den förra istiden.
8. Ett stort eller litet hål i berg som bildats genom att en sten tillsammans med grus och vatten snurrat runt i en virvel under lång tid.
9. Stort djur med horn som levde under istiden.

Lodrätt

1. En person som arbetar med att hitta, ta hand om och bevara gamla föremål.
2. Stora stenar som flyttades med hjälp av inlandsisen
4. Stor ullig elefant som levde under istiden.
5. Ielses storebror
10. Sten som du kan hitta i en jättegryta.